

Тодор Тодоров (София)

ПРОФЕСОР ЛЮДВИГ СЕЛИМСКИ НА 65 ГОДИНИ

На 15.VIII.2004 г. проф. Людвиг Селимски, един от изтъкнатите съвременни български езиковеди, навърши 65 години. Той е автор на стойностно научно дело. Забележителна е дейността му на университетски преподавател.

Роден е през 1939 г. в с. Житница, Пловдивско. Прогимназия завършва в родното си село, гимназия – в гр. Хисаря. Следва и завършва славянска филология (чешки профил) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1957 – 1962). Университетски преподаватели са му такива именити учени, каквито са акад. Владимир Георгиев, проф. Любомир Андрейчин, проф. Иван Леков, проф. Стойко Стойков, проф. Константин Попов и по-младите тогава преподаватели Борис Симеонов, Моско Москов, Петър Пашов, Светомир Иванчев, Христо Първев. През учебната 1960 – 1961 г. в течение на един семестър е на специализация в Карловия университет в Прага. Като студент изучава персийски език и полага изпит по него. След завършване на висшето си образование учителства една година в селище с турско население – с. Ясенково, Шуменско, и две години в Шумен. През март 1965 г. постъпва на работа като асистент по увод в езикознанието във Великотърновския университет (тогава Висш педагогически институт), по-късно поема лекциите и упражненията и по сравнителна граматика на славянските езици. Специализира в Ленинград (през 1967 г. при проф. Ю. С. Маслов) и в Загреб (през 1989 г. при проф. Ст. Бабич). Като лектор по български език в Ягелонския университет в Краков (1970 – 1973) посещава занятията на бележития полски учен Я. Сафаревич по старогръцки, латински и литовски и семинарите за докторанти на други двама именити полски учени – Й. Курилович и Фр. Славски. През 1980 г. защитава кандидатска дисертация на тема „Образуване на прилагателните с наставки в български текстове от 17–18 век“. През 1982 г. се хабилитира

като доцент по общо езиковедие и сравнителна граматика на славянските езици. След политическите промени през 1989 г. е избран за член на Факултетния съвет и на Академичния съвет при Великотърновския университет. През 1992 г. е командирован като гост-професор в Ягелонския университет в Краков, където между другото чете лекции по увод в балканското езиковедие и лекции за книжнината и езика на българските католици. През 1994 г. преминава на работа като лектор по български език в Шльонския университет в Катовице (Полша), където между другото чете лекции по индоевропейско езиковедие, транслаторика, анализ на литературно произведение, старобългарски език, история на българския език, описателна граматика на българския език, типология на славянските езици. През 1999 г. в Катовице публикува книгата си „Християнските имена у българските католици. Проблеми на усвояването“, за която му е присъдена научната степен „доктор на науките“. Книгата е високо оценена в по няколко рецензии у нас и в чужбина. От 2002 г. е на професорска длъжност и е ръководител на секция по сравнително езиковедие в Шльонския университет в Катовице. Член е на Комисията по словообразуване в славянските езици към Международния комитет на славистите и на Комисията по балтославянско езиковедие към Международния комитет на славистите.

Научното дело на проф. Людвиг Селимски е изключително богато и разнообразно.

Много сериозни са научните му приноси в областта на етимологията. Широката му обща и лингвистична култура, познаването на славянските езици, особено на чешки, полски и руски, на старогръцки и латински, на литовски, на балкански езици, школуването при големи езиковеди му помагат да прави задълбочен етимологичен анализ и да намира верни етимологични решения. Характерни за неговия метод на етимолог са и отличната библиографска осведоменост, познаването на фонетичните особености на езика-донор и на езика-приемник, простотата на изказа. В статии, отпечатани в престижни наши и чужди издания, е обяснил произхода на десетки трудни за етимологизиране думи, предимно диалектни. Убедително отхвърля неверни етимологични решения, като например това за тракийски произход на *шарпанà* (турцизъм от арабско-персийски произход) или за набеденото родство на *лумувам са* 'лудувам' с литовска дума. Трябва да се изтъкне и плодотворното участие на юбиляря в работата над академичния „Български етимологичен речник“:

изработени от него части са включени в V и VI том на речника.

Значителни са научните приноси на проф. Селимски в областта на словообразуването. В няколко студии и в многобройни статии, публикувани на български, полски, руски, украински в наши и чуждестранни издания, проф. Селимски разглежда (обикновено в широк общославянски план) словообразователната и морфологичната структура на прилагателни имена с наставки *-ив*, *-лив*, *-чив*, *-ов/-ев* и с други наставки; формирането на наставките *-ешки* и *-ъск-* в българския език и наличието на прилагателни с тези наставки през XVII-XVIII век; отглаголната функция на прилагателната наставка *-ен* (в ж.р. *-на*); прилагателните с наставки *-ов/-ин-*, *-(ъ)j-* и *-ъск-* в две творби на Григорий Цамблак; суфиксалната деривация на прилагателните и образуването на сложни деноминални и отглаголни прилагателни в текстове от XVII и XVIII век; образуването на отглаголни съществителни на *-не*, *-ние* (в сравнение с полски); морфонологичните алтернации в българското словообразуване (в съпоставка с други славянски езици); морфонологичните явления при деривацията от собствени имена (прилагателни от географски названия); произхода и структурата на думата *проглас*; словообразователния строеж на стб. *трьзъжвъць*; *poti-na actionis/ acti* в българския и белоруския език и други въпроси. В една своя публикация взема отношение по някои схващания на проф. Стойко Стойков относно проблеми на словообразуването, в други две изтъква заслугите на двама бележити учени в областта на словообразуването – проф. Любомир Андрейчин и проф. Мария Хоновска. Признание за значимостта на направеното от проф. Селимски като специалист по българско и славянско словообразуване е избирането му за член на Комисията по словообразуване в славянските езици към Международния комитет на славистите.

Значителни са също така научните приноси на проф. Селимски в областта на ономастиката, преди всичко в областта на антропонимията. На първо място тук трябва да се постави книгата му „Християнските имена у българските католици. Проблеми на усвояването“ (1999), за която му е присъдена научната степен „доктор на науките“ и която е високо оценена в по няколко рецензии у нас и в чужбина. Книгата бележи нов етап в развитието на българската антропонимия с дълбочината и многостранността на научния анализ и с категоричността на авторските тези и заключения. Юбиларят е автор и на няколко студии и на

многобройни статии (отпечатани в престижни български, полски и словашки издания), в които разглежда различни въпроси на ономастиката, преди всичко на българската антропонимия: за ударението като един от референтите на патронимичната функция на наставката *-ов* в българския книжовен език; за характерните особености на личните и фамилните имена на българските католици; за проникването и разпространението на католическите имена у българите; за руския, съветския, румънския и други елементи в българската антропонимична система; за произхода на български лични и фамилни имена и прякори; за възникването на български фамилни имена от селищни названия; за две български местни названия от турски произход; за селищното название *Ветрен* и т. н. Във връзка със заниманията на проф. Селимски за изследване на католическата съставка на християнския елемент в българската антропонимия са негови публикации за историята, книжовния живот и вероизповедната практика на българските католици и свързаните с нея термини. Заслужават особено внимание статиите за българското униатско движение и поляците, за възникването на „Абагар“ – първата новобългарска печатна книга, за католическия опит за сътворяване на книжовна норма на българския език.

В редица статии проф. Селимски разглежда въпроси из областта на българската диалектология, на морфологията, семантиката и фразеологията. Ще посоча специално статиите му за диалектната фонемна промяна *è > ù*, за значението на родопските говори за възстановяване на праславянския речник, за смислово и стилистично разграничени форми за мн.ч. на едносрични мъжки имена, за дублетни форми за мн.ч. на съществителни от ср.р., за потеклото на формално-смисловото противопоставяне *душѣ – дѹши*, за ударението на звателната форма *царю*, за идиомите *от игла до конец* и *не обелвам зъб* и т. н.

Проф. Селимски е автор и на многобройни рецензии за монографии и сборници, издадени у нас и в чужбина, както и на многобройни очерци за живота и научната дейност на български и чуждестранни езиковеди (Стефан Младенов, Владимир Георгиев, Иван Гълъбов, Светомир Иванчев, Максим Младенов, Йежи Курилович, Йежи Русек, Антони Калина, Густав Вайганд, Мечислав Малецки и др.).

Взискателен и загрижен за студентите си преподавател, проф. Селимски публикува три учебника: „Увод в езикознанието (въпроси, задачи, упражнения)“ (в съавторство с проф. Н. Ковачев; Велико Тър-

ново, 1968 – офсетно издание, 1973), „Славянски езици. Очерци и текстове за упражнения“ (Велико Търново, 1975 – офсетно издание; София, 1985 – второ издание, със заглавие „Славянски езици. Очерци и текстове“), „Същност, методология и проблематика на сравнителната граматика на славянските езици“ (Велико Търново, 1983 – офсетно издание).

Проф. Людвиг Селимски посрещна своята 65-годишнина пълен с творчески планове, с енергия и воля да ги осъществи. Нека му пожелаем добро здраве и нови успехи на научното и преподавателското поприще.